

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Három sir.

Az egyik a természeté, mely most halt meg ott kin a mezőkön. Ne tévesszen meg senkit a meleg őszi napsugár. A hulló fa lomb, a légben uszó ökörnnyál csak a szemfedő feldiszipítése. Az őszi szél sirása a bús halotti kíséret és a távozó madarak éneke, a végső tisztességtétel.

Temetőben járunk, a nagy természet temetőjében. De ebben a nagy sirban az enyészet is az életnek, a tovább fejlődésnek ügyét szolgálja. A hulló levél a duzzadt rügy felett állott és a sápadt avar a jövő fejlődés csiráit takarja.

Nem szól halál, nem szól enyészet még a sir göröngyeiről se, pedig ott már a sötét bánat és a végtelen gyász tanyázik. Ha az nem ülne a lombtalan fejfa erdő felett, nem sirnátok még most is olyan keservesen, ha szerettetek ugyan valaha. És nem siratnának majd egykor benneteket ha ugyan szeret valaki. De sirtok, de sirattatok és majd siratni fognak. Mégis nem a vigasztalásnak és viszontlátásnak hite nélkül. E hitről tesztet vallást midőn az öt szót: A. B. F. R. A. a bus-fákra vésíték.

Gyász van a temetőben, de elmulás csak ott van, a hol a teremtő erőt a szétbomlasztó erő legyőzte, a hol az élet és halál örök cseréje az utóbbi diadalával véget ért. A földön: a sarkokon és a nagy sivatagokban, a hol győzött a halál és megszűnt az élet. Ezek a sirok, a melyekből nincsen feltámadás. Ilyen sirokba fekszenek le a népek, ha elfogyott földjükből a termő erő és ha kihalt fiaiknak szivéből a fentartó hit.

S tudjátok hol áll be e szomorú vég? A hol nincsenek nagy emberek, a kik a sziklából is vizet fakasszanak, a pusztaságban is mannat mutassanak s a hol nincsenek áldozatok, a szabadság, a közügy oltárain.

Óh hazám, a te oltáraidon fejedelmi áldozatok vére piroslik. Árnyaik rajzolódnak e napokban egünkre. Mint a sűrű ködök felemelkednek egészen a napig és elsötétítik az eget. A vértanuknak árnya, a bujdosóknak, a szent fejedelemnek alakja. Az ősz, az évforduló hozza őket, nem csak csontjaikat, hanem eszméiket is hozza, s megújítja sziveinkben a gyászt a hármass elmulás felett. De felkelti-e az új élet reménységét és a szebb jövő erős hitét. Felkelti? Keltse fel.

Vándor.

Tulbuzgóság.

Tisztesség adassék a pápai ev. ref. főgimnázium tanárkarának. Fellépésük mindenképen bátor szivre vall és nem kicsinylendő dolog.

Követni azonban nem szabad őket, mert férfias és bátor fellépésük inkább az erős érzésből mint a higgadt megfontolásból származik, s mert törekvésük sem az egyetemes érdekeknek, sem a felekezeti, mondjuk ki: ref. egyházi érdekeknek nem válik javára és határozottan tulbuzgóságból ered.

Ennek oka pedig részint az, hogy az államsegély kérdését a politika terére játszik által, részint az, hogy a tényleges viszonyokkal nem számolnak és az elvi szempontokat felcserélik, részint pedig az, hogy tévednek a szabályzat következményeinek megítélésére nézve.

Feltétlenül helyeslem midőn a pápaiak a ref. egyház és itt különösebben a középiskolai tanárok számára kedvezményezettebb helyzetet kívánnak biztosítani. De kételkedem azon, hogy e kedvezményesebb helyzetet arra való hivatkozással ellehetne érní, hogy az állam jogait a szerzetes és apáca iskolákkal szemben hangsúlyozzuk, hogy egy más felekezeti érdeket az állam és a többi felekezetek érdekével szembe állítunk.

A minden felekezeti szempontok fölé emelkedő politikusnak ugyanis csak is a szolgálatokat szabad néznie, a melyet egyes egyházak a nevelés ügyének előbb vitelénél az állam nevében és érdekében végeznek. S ha előtte az állam érdeket hangsúlyozzuk, ő legjobban szeretne egyiknek sem adni. A kedvezményezettebb helyzet s az előny biztosításánál tehát nem az a fő, hogy a szerzetes és más iskolák jogi s más oldalát feszegessük, hanem, hogy a magunk iskoláinak nagy szolgálatait hangsúlyozzuk.

Ilyen szolgálatokra pedig nagy számmal mutathatunk rá. Iskoláink vagy tiszta magyar vidékeken fekszenek, vagy éppen a veszélyeztetett magyarságnak támaszai s nagy szolgálataikat önfeláldozással régóta végzik.

Felekezeti szempontokat érvényesíteni akkor, midőn másfelől felekezeti érdekeket támadunk, nem lehet. És tisztán ilyen egyházi és kulturális érdekeket a tiszta politika terére átjatszani nem szabad.

Egy kissé veszélyes vállalat az a mibe a pápai főgimnázium tanárai fogtak. Ők egyfelől azt követelik, hogy a felekezeti tanárok fizetésének kiegészítése tisztán a szolgálati idő alapján történjék, holott ezt a különben helyes elvet az állam saját tanáraival szemben sem követi; azt kívánják, hogy minden 10 éves felekezeti tanár a VIII. fizetési osztályba jusson, ho-

lott ez a kívánság az állami tanároknál sem valósul meg rendszeresen. Másfelől pedig azért nem akarják az államsegélyt igénybe venni, mert az szerzetes és apáca iskoláknak is adatik.

Ugyde a lelkészek fizetésének kiegészítése is ilyen alapon történt. Az állam a gör. keleti stb. lelkészek fizetését is kiegészítette. Sőt jövőre a kongrua felemelésére és a lelkészek fizetésének igazán méltányos és elengedhetetlen rendezésére is kimondatott, hogy az csak egy egyetemes (tehát a kath. lelkészekre is kiterjedő) rendezés keretében lesz eszközölhető.

Helyes-e ez vagy nem helyes, a felett lehetséges vitatkozni. Mindenesetre tény és ha akár az eddigi segélyt vissza nem akarjuk utasítani, akár a jövő rendezést és fizetésrendezést nem akarjuk meghiusítani, az államsegélyt abból a szempontból, hogy az másoknak is adatik, elbírálni nem szabad.

Az az, hogy szabad, de akkor a 48. XX. végrehajtásánál a teljes államosításra kell törekedni és a papi és iskolai javak bevonását kell sürgetni.

Ennek az ideje pedig ránk nézve, de az államra nézve sem érkezett még el. Még mi ott tartunk, hogy mindazt a segélyt, melyet egyházaink és iskoláink részére az államtól kitudunk csikarni és a melyet intézményeink fejlesztésére feltudunk használni, el kell fogadni és fel kell használni.

Csak az a fő, hogy az állam alapját képező egyenlőségi elv csorbát ne szenvedjen és erre való a most teljesen feledésbe került 1868 53. t.-c.

Ez a törvény még így megtépve is nagyobb palládium mint a 48. XX.

Ez a törvény azt követeli, hogy az állam egyenlő mértékkel mérjen minden felekezetnek s a mely arányban egyik felekezetet részesíti, segítse a többit is.

Azt nem gátolhatjuk, hogy az állam róm. kath. iskoláknak, papoknak és egyházaknak ne adjon.

De azt megkövetelhetjük, hogy abban az arányban minket is támogasson, ezzel tartozik.

Igy ebben az esetben is.

A pápaiak azonban a szerzetrendek és apáca zárdák elszaporodásától is félnek.

Az 1868 53. t.-c. azonban itt is biztos védelem és ha újabb iskolák felállítása terveltetik, akkor mi előttünk is nyitva áll az ut ilyenek felállítására mindenütt, ahol most ezek nélkül szükölködünk, a hol különösen a nőnevelés terén a legnagyobb erőfeszítéssel próbáljuk iskoláinkat szervezni és fentartani.

Nem, a pápaiak bátor férfiak, jót is akarnak, de mi mégsem követhetjük őket, mert

többet akarnak mint a mi lehetséges és elérésére nem a megfelelő utat és eszközöket választják.

Akkor keltik fel a felekezeti torzsalkodást midőn a társadalom és az állam részéről a mi felekezeti szempontjaink támogatására nem számíthatunk.

Az államsegélyről való új vitával kérdésessé teszik azt a fejlődési alapot, mely ellen ugyan többen állást foglaltunk, de a melyet megrendíteni ma senkinek se szabad. Itt állunk a fizetések korszerű fejlesztése előtt s a mi teher ebből származik, azt az egyházakra visszahárítani többé nem lehet.

Ezzel a kényszerűséggel számolt a tiszán-inneni egyházkerület midőn a leányiskolának kinnált segélyt elfogadta és ez előtt a kényszer előtt kell meghajolni a többi kerületnek is mind két féle iskolai segélyre nézve.

Sőt több, ezt a segélyezési módot kellene a népiskolákra nézve is kiterjeszteni.

Mi lesz a jövő, az csak a mindeneket tudó Szent Isten tudhatja.

Itt Debrecenben mi úgy látjuk, hogy az az ut, melyre a közoktatásügyi miniszterium ujabban lépett s új fejlődési lehetőséget nyújt számunkra is.

Jól látjuk azt is, hogy mások elől sem zárja el az utat, sőt talán nekünk is a többiek kedvéért nyújt kedvezményeket. De mindezek dacára azt gondoljuk, hogy akkor járunk el helyesebben, ha a felkínált eszközöket megragadva a versenyt felvesszük s nem akkor, ha különben tiszteletre méltó kifogások alapján a versenyből kiállunk és a mikor a legnagyobb összetartásra volna szükség, belviszályt idézünk elő.

A pápaiak más véleményben vannak. Mi az ő jó szándékokat nem bántjuk. Azonban másként juk a helyzetet és a mi szándékunk is jó. Legyen nekünk is a magunk hite szerint.

Dr. Ferenczy Gyula.

A debreceni református kollégium története adattári alakban.

(76-ik folytatás.)

Az évek alatt beállt változások körülménye szerint, kivált miután a középtanodákról és főiskolákról szóló országos törvényjavaslat közzétételét, püspök felhívására a tanárkari közös gyűlés (1873. júl. 28.) megbizta az akadémiai igazgató Tóth F. elnöklété alatt Balogh Ferenc, Kovács Ferenc és Tóth Sámuel tanárokat, az akadémiai tanfolyamokban életbeléptető fegyelmi szabályok és törvények tervezetének szövegezésére. A tkar által dolgozott alapmunkát jóval előbb 1869. márc. 21-én vette bonckés alá a szűkebbkörű tanügyi bizottság, Tisza Kálmán, a két Révész, K. Tóth Mihály és Nagy István esperesek jelenlétében, leghosszabb vita

fejlett ki a „tanszabadság“ behozassék-e? vagy nem? Révész Imre az akadémian, (mint az egyetemen) korlátlan tanszabadságot követelt; helyeslésre talált, csak az átmenetnél mérsékelni kell akként, hogy kiki hallgat és annyit, a mennyit akar, de félév végén szigorlatot tegyen. Az a nézet, hogy csak hallgatási bizonyítvány adassék, szigorlat csak azoktól követeltessek, kiknek szülei kívánják, s a kik jótéteményt akarnak élvezni, — elesett. Ez volt az én nézetem. (Naplóm 1869. év IV, 144. l.) Az ápril. 2-iki nagyobb tanügyi bizottság 3 ülésében a hallgatásiszabadság, — (mely 1804—1815-ig már életben volt, elfogadtatott.

A nagyszabású új *törvényalkotást* az E. Kerület 1873. októberi közgyűlésében erősítette meg és jkönyvei rendén közzé tette u. m. 1. megoldva lett a „*Belrendtartási szabályzat* a debreceni ref. főiskolai gymnásium részére“ (199. sz. a.); ez szól a felügyeletről, igazgatásról; az egyes tanárokról; a tanárkari gyűlésről; az osztálytanácskozmányról; a felvételtől; a felsőbb osztályba átvitelről; a vizsgálatokról, összesen 1—10-ig. A gymnásiumnak külön pecsétje lön.

Ugyanazon jkönyvben a 201. sz. a. egész terjedelemben olvasható „*iskolai törvények* a reformátusok debreceni főtanodájában a gymnásiumi növendékek számára“, következő szakaszokra osztva, I. Fölvételt illető törvények 1—7. §. Itt állapítva meg először a *felemelt tandíj*. II. vallást, erkölcsöt és illemt tárgyzó törvények, 8—15. §. vasárnaponként egy-egy tanár felügyelet alatt szép rendben az egész osztály azon *templomban* megy, melyet az igazgató jelöl ki; a meg nem jelenők intés, dorgálás, szülei tudósítás, a jótéteményesek pedig jótétemény vesztés rájuk szabásával büntetendők. III. Tanulást illetők 16—31. §. Ifjusági *könyvtár*, annak gyarapítására minden tanuló félévénként a 4 alsó osztályban 10, a felsőbbekben 20 krt fizet. IV. Szállást, iskolai magaviselet s egyéb viszonyokat illetők 32—43. §. V. Sz. Fegyelemgyakorlás 44—49. §. Életbelépett 1873—74. tanévvel. Külön kinyomatott, példánya 5 krjával adatott el; 568 példány ára (28 frt 40 kr.) befolyt. (G.T. 1874.: 207 sz.)

Nyolcadik iskolai törvény.

„*Iskolai törvények* a reformátusok debreceni főtanodájában *felsőbb tudományokat hallgató tanulók számára*“ Debrecen, 1873. 8. r. 24. l. Elfogadta az E. Kerület 1873. évi október k. gyűlésében s annak 1873/4-ik tanévben életbeléptetését elrendelte (202. sz. a.) All 8 szakaszból. I. sz. Felvételt s beíratást illető törvények 1—10. §. Ujtás, hogy „rendkívüli hallgató“ is lehet bárki, előképzettség kimutatása nélkül is; továbbá a *lecke-könyv* (index lectionum) és a tanulói igazoló jegy behozatala. A lecke-könyv részletes megállapítása. Uj a 6. §. a tantárgy választásáról „a tanulók a hallgatandó tantárgyakat *szabadon* választhatják“, ajánlatik azonban a kezökbe adott *utasítás* szerinti rendben és sorban hallgatás, a választási jog alapján azonban a tanpálya megrövidítése meg nem engedtetik. Az emelt tandíj (jótéteményesektől 5 frt, nem jótéteményesektől 10 frt félévénként) törvényé vált. II. Sz. tanulást illető törvények 1—8. §. Uj rész, hogy az előadó tanár a lecke-könyvbe beírt tantárgy után nevét alájegyzi s a jelentkezőt névsorába beveszi, A hittanszak áll 8, a jogiszak (jelenleg) 6 félévből; meg van szabva, hogy hetenként legalább 16 óra látogatása a feltétel arra nézve, hogy az a félév a törvényes akadémiai évbe beszámítassék. A lecke mulasztás ellenőrzése az eddigi igen régi eljá-

rást mellőzte; maga a tanár tetszése szerint névsorolvasással ellenőrzi a távollévőket; ő maga inti meg a tanórán a 3 izben mulasztókat; ha az intésnek sikere nem volna, bejelenti az igazgatónak, a ki a szünetet tudósítja a hanyagságról. Félévi zárvizsgák előtt 2 héttel tartandó havi értekezlet határozza el: bocsátható-e a megintés után is hanyag tanuló párbeszédi vizsgára? ha nem bocsáttatik, ez a havi ülésben adatik tudtára s maga után vonja a nem kellő szorgalommal hallgatott tantárgyak újon hallgatását. Ez újítással a lecke-mulasztásért való öt izbeli nyilvános idézés, mely oly sok munkát adott az altörvényeseknek, végleg megszűnt, teljesen a tanár belátása lön uralkodóvá.

A félév végén rendszeresen az utolsó 2 hét alatt minden tanuló tartozik párbeszédi vizsgát (Kollokvium) tenni a feliratkozása szerint; az osztályjegyzék (tanulási eredmény) kitűnő, jeles, elegendő vagy nem elegendő jelzéssel iratik a leckekönyvbe. A ki valamely tantárgyból ily vizsgát nem lesz, azon tárgyat újra hallgatandja. Pót és javító vizsga módja megszabott. A kötelezett heti 16 órán felül választott mellék vagy segéd tantárgyakra nézve elég azok szorgalmatos hallgatása párbeszédi vizsga nélkül is.

Be van ígátva a jogakadémiai tantárgyak magánaton végezhetésének szabályzata 1—11. §-ban. Hittanulónak csak az utolsó félévben engedélyezhető magán tanulás és magán vizsgatétel, ez az E. Kerületi 1865 és annak u. o. az 1871. és 1872. évi szabványok megtartása mellett érvényes.

III. Sz. Vallásosságot illető törvények 1—2. §. Csak erkölcsileg van kötelezve a templomba járás, büntetés hiányzik, azon elv valósul meg, hogy az istentisztelet gyakorlása a tanulók vallásos erkölcsi érzületétől feltételeztetik és váratik meg. Itt van a feltétlen szabadság! (a régi eljárást halomra döntötte. Ez is új dolog.)

IV. Sz. A jótéteményesekre vonatkozó, templomi szolgálatokat, ünnep követségbe járást és tanítóságra menetelt illető törvények 1—10. §. A hat első cikk változtatlanul átvéve a korábbiából. Pótolva az öltözetre vonatkozó cikkel ennyiben „templomi szolgálatok telyesítése alatt a tanulók sötét színű tisztességes öltözetet, kalapot és attilát, mely szöszékben begombolva legyen, viseljenek”. Az osztályozásbeli sorrend csak is a jótéteményekben való részesülés alkalmára a félévi párbeszédi vizsgák alapján a jótéteményesekre nézve fentartatik a tanévek száma szerint (gradificatio). Meg lett állapítva az egyházak minő feltétel mellett gyakorolhatják az ünnep követek kikérése vagy kijelölése (specificatio) jogát (E. Kerületi 1866. ápr. 24. és 1868. ápr. 44. sz. végzések nyomán). A többi cikke az iskolait tanítóságokra mehetés és bocsátás módját és feltételei írják körül: mindenütt idézven a vonatkozó E. Kerületi végzéseket.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferenz,
hittanár.

Református papok országos egyesülete.

A nagybányai ev. ref. egyházmegye egyetemes lelkeszi értekezlete legközelebb felvetvén az országos papi kongresszus. — vagy egyesület megalakításának nagy kérdését. — igaz lelkesedéssel és egyhangu elhatározással az országos egyesület megalakítása álláspontjára helyezkedett s mindjárt is kiküldött saját kebeléből egy

agitacionális bizottságot, melynek kötelességévé tette, hogy az eszmének minden törvényes és tisztességes eszközzel propagandát szerezzen s lépjen érintkezésbe azokkal, kik ebben az ügyben már megmozdultak vagy a kik akár ezután is előre igyekeznek vinni ezt az ügyet s kísérik megoldani az egyesülés nagy kérdését.

Ime tehát már itt is akad látható nyoma ennek az életre való törekvésnek, az idők méhéből kipattant az eszme — s higgyük el — nemsokára megszületik a varva várt való is.

Igazán legfőbb ideje, hogy a református papi testület egyesítse erejét s kamatoztassa tehetségét — hivatalos téren kívül is, — a köz jó érdekében; hiszen a maga érdekeit, saját anyagi életének existenciáját is sokkal inkább biztosíthatja, törekvéseit hamarabb célhoz viheti, ha az egyesülésben megnyilatkozó erő önkéntelenül is feléjük fordítja a közvélemény figyelmét.

Isten tudja, miért nem emelte fel eddig senki az egyesülés zászlóját? vagy ha félénken meglebbentette is valaki, miért nem gyült tábor a zászló alá? ... Talán kicsiny dolognak tartották s közönyösen mentek el mellette? vagy talán jámborul elhitték, a mit néha-néha füleikbe sugdostak bizonyos oldalról, hogy t. i. „egy ilyen egyesülés nem teremthet pozitív eredményeket s e mellett könnyen zavart okozhat az egyházkormányzás rendszerében és csökkentheti az egyház tekintélyét” stb., mert hangzottak ilyenféle kinyilatkoztatások is — megfélemlítésül.

Hát bizony akárhogy történt a dolog, maguk a lelkészek — s velök együtt a református hitélet és erkölcsi állapot végtelen kárát vallották annak, hogy az országos egyesülés mindeddig elmaradt; mert az egyes sóhajtások vagy panaszok pusztába veszttek el, nem vette azokat észre senki és nem segítettek azok akár a lelkészek nyomorúságán, akár a magyar reform. egyház életének belső veszedelmén.

Ma már még a jajgatás is csak akkor lesz komoly figyelemtárgya, ha az tömegesen jut kifejezésre. A tömegek nagyot kiáltanak erőt mutatnak, néha sokat akarnak és a kitűzött cél felé öntudatosan igyekeznek. Nem lehet őket lefujni a földről, láthatókká válnak akaratlanul, egy kézlegyintéssel nem térhet felettök napirendre senki sem.

Igen, mert a komoly egyesülés nagy erőt képvisel. És nagy uri nembánomság, vagy megszokott parancsoló hatalom számolni tartoznak a tömegek jogos s az idők teljességében megérett törekvéseivel, — ha a társadalmi és nemzeti élet összhangját biztosítani akarják.

Nos? — ha ez így van, — minthogy letagadhatlan igazság, — ugyan nem látják-e azt a lelkészek, hogy erejüket nekik is egyesíteni kell?

Nemcsak a fizetés kiegészítésnek és rendezésnek égető kérdése sarkalja őket erre, hanem ezen kívül sokkal magasabb érdek, az egyetemes egyház hitéletének, erkölcsi állapotának, művelődésének s még anyagi boldogulásának is nagy és hatalmas érdekei kiáltanak feléjük s hívják őket, hogy tanácskozzanak, munkálkodjanak, orvosszereket keressenek, módokat, eszközöket találjanak, melyekkel megorvosolják s új életre keltsék az elpetyhüdt és erkölcsi sorvadásban sinlődő társadalmakat.

Mert más a hivatalos kormányzás, az egyháznak külső és törvényeken nyugvó látható szervezete, — és ismét más az egyház belső lelki életére vonatkozó, a lelkeszi hivatás körébe tartozó teendők ellátása, a tisztán vallásos és erkölcsi feladatok teljesítése, melyek nélkül képzelhető ugyan jó külső törvény, akár kitűnő

kormányzás: de valódi egyházi élet, Isten előtt kedves lelki megépülés s az emberi méltósághoz illő megnyilatkozás bizony nem létezik.

És már a teendőknél ilyen elválasztó vonal mellé állítása nyilvánvalóvá teszi, hogy a hivatalos egyház és a szabad akaratból alakuló országos lelkész egyesület működése soha sem keresztezi egymást, egyik tevékenysége nem állhat útjában a másik építő vagy rendet és fegyelmet tartó munkálkodásának: sőt inkább a kettő együtt, összhangzatos törekvéssel juttatja teljes kiépítéshez a magyar református egyházi életet és cselekszi azt, amit mindég cselekedni kellett volna, — hogy a természetes fejlődés utvonalaán ne az események rohanjanak meg és győzzenek le bennünket, — hanem igenis mi uralkodjunk a torlódo események felett s öntudatos vezetéssel irányt szabjunk a örtendőknél.

Az egyháznak tehát magának is érdeke, sőt valóban nyeresége, hogy létrejöjjön s mint alapszabályokon nyugvó tekintélyes testület, — működjk a reform, lelkészek országos egyesülete és eszniekre, irányelvekre mutasson tanácskozásai folyamán; keressen és találjon eszközöket arra nézve, hogy újabb kori szervezkedésünk, összes tevékenységünk életképes és valóban a felmerülő szükségeknek megfelelő legyen.

Hiszen annyi okos és lelkes ember inkább megtalálja a tevékenységnek egyöntetű megnyilatkozását, a célfelé futó biztos utvonalaát: mintha minden egyest magára hagyunk, hogy tetszése szerint vagdalkozzék és guerilla harcot folytasson a tornyosuló bajok és veszedelmek ellen.

Tisztán és világosan áll előttem a tény, hogy egy régebben szervezett országos lelkészi egyesület közelebb hozta volna a megvalósuláshoz az 1848. XX. t.-c. rendelkezését s ezek alapján a lelkészi fizetések rendezését és a mi legfőbb, tervszerű, öntudatos munkával nagy részben útját állotta volna azoknak a rombolásoknak, melyeket szabadgondolkodás kinövésének hirtelen való fejlődése okozott egyháztársadalmi életünkben.

Az egyes lelkészek érzik, hogy magasztos hivatásuk mire kötelezi őket: de maga a testület nem találhatott módot és alkalmat arra, hogy tervszerű és öntudatos munkát állapítson meg akár a maga jogos kívánalmainak előtérbe állítására; akár a társadalmi anarkhia leküzdésére vagy a bensőbb erkölcsi érzésnek a lelkekben való meggyökereztetésére.

Ezt csak egészségesen kifejtett testületi szellem s az erők összehozása által teheti.

Hasztalan mondják azt kicsiny hitűek, vagy az eszmék harcától irtózó emberek, hogy hiszen a református egyház alkotmányos rendszerében érvényesülhet minden tehetség, napvilágra juthat minden reform., mert ez csak látszólagos igazság s tényleg a hivatalos egyház sok olyan felmerülő betegségnek nem találja meg oda illő gyógyszerét, a mit társadalmi téren, a megfelelő erők egyesülése könnyen megtalál és eredménnyel alkalmaz.

Csak nézzük meg a katolikus kongresszusokat, gondolkozzunk az ott megnyilatkozó erő felett, vizsgáljuk az eredményeket; s azonnal tisztába jövünk az egyesületi élet hatalmáról s egyházi téren is csodálatos hatásáról.

Az egyházpolitikai törvények megalkotása óta teljesen megváltozott az egyházak helyzete. Saját ereje lehet csak fentartója és társadalmi működésének életképesége biztos mérleg mindeniknél a jövő megteremtésére.

A róm. kath. egyház iskolákban, egyesületekben óriási tevékenységet fejt ki azóta s meglepő eredménye-

ket is mutat fel: mi pedig visszahuzódunk, esengünk a mások segítségéért s tulajdonképen magunk sem tudjuk, mitevő legyünk.

A most lefolyt kath. nagy gyűlésről irván egy re.orm. író és tekintélyes tudós, (Dr. Bokor József) midőn a küzdő és hivalkozó katolicizmust összehasonlítja a protestantizmussal, véleményezi, hogy most „a protestantizmusnak kellene kivezetni a kétségek szövevényéből a lelkeket“; végül rámutat arra a való tényre, hogy bizony ez nem vezeti, mert „vagy összedugott kézzel nézi a körülötte történő eseményeket, vagy visszahuzódik s igyekszik magát körül sáncolni“. „Tekintélyt keres ő is, a modern theológiát mindenütt kiüldözi s az elavult dogmák felelevenítésével akarja megmenteni a világot“.

„A protestantizmusnak, — mondja tovább — ilyen a helyzete ma, mikor a legnagyobb erőfelfejtésre lenne szüksége, hogy feladatát, melyet az alkotmányos élet megteremtésével magára vállalt, — teljesíthesse“. Kétségtelen, pedig „teljesen felkészülve kellene belemenni abba a harcba, melyet már a közeljövőben végig kell küzdeni minden felekezetenek“.

Ime a betegség, ime a diagnózis. Szomorú és lehangoló reánk nézve mindkettő.

Elérkezett hát utolsó ideje annak, hogy valamit tenni kell s bebizonyítani a világnak életképességünket és biztosítani önmagunkat is a felől, hogy tervszerűen, öntudatosan tudunk még tenni ott, hol közös veszedelem harcsorokba állit bennünket.

A mennyire képesek vagyunk érvényesülni társadalmilag, a mennyi tevékenységet fejtünk ki egyesületek útján; annyi jele és biztosítéka támad annak, hogy még mindég élni és fejlődni akarunk.

Kezdje meg hát a munkát, tegye meg ez első lépést lelkészi karunk arra nézve, hogy országosan szervezkedvén, alakítsa meg a magyar reform. lelkészek országos egyesületét.

Ez sokat jelent. Óriási súlylyal esik a mérlegbe, mert a leghivatottabb testület mutat példát az erők tömörítésére s kétségtelenül be is fogja bizonyítani munkálkodása által, hogy református jellegű egyesületek egyházi téren alig képzelhető nagy eredményeket képesek elérni.

Én örömmel üdvözlöm a mozgalmat, sovárogyva várom a sürgős szervezkedést és kicsiny erőmet és tehetségemet — a hivatottak seregén kívül is, — szívesen felajánlom az ügy szolgálatára.

Vezérek! Föl a zászlóval és előre bátran a kitűzött célfelé!

Sinka Lajos.

TANÜGY.

Válasz a pápai ref. főgimnázium tanárikarának nyilatkozatára.

E lap 40-ik számában, a *Különfélék* rovatában egy rövid közleményem jelent meg, mely a pápai ref. főgimnázium tanárikarának okot adott arra, hogy a Dunántuli Prot. Lap legközelebbi számában hosszabb nyilatkozatot tegyen közzé. Mielőtt e nyilatkozatra ténnek, ki kell jelentenem, hogy említett közleményem nem úgy jelent meg, mint a hogy megírtam. Nevezetesen *nagy hadi lármáról* én nem szóltam, ilyennek a pápaiak föllépését nem minősítettem, s nem a fizetési pó-

lék tárgyában kiadott miniszteri szabályzat ellen való állásfoglalásukat tartottam *különösnek*, hanem azt, hogy a pápai tanárkar némely cikkezői megütköznek azon, ha *Apponyit* liberálisusáért dicsérik. Megírtam azt is hogy miért tartom különösnek.

E kijelentésem jó eleve tudomására jutott a pápai főgimn. tanárkarának is, de nyilatkozata alkalmával teljesen figyelmen kívül hagyta. Sajnálom, mert ha erre ügyet vet, nyilatkozata más formát ölt. Az esetben nem vádolhat engem, hogy megtámadom azért, mert a nevezett szabályzatot bírálja. Hiszen egyenesen kinyilvánítottam közleményemben, hogy nekem az ellen kifogásom nincsen. Nagyon jól tudom és vallom is, hogy közérdekű tárgyak közbírálat alól ki nem vonhatók. A pápai tanárkar főbb kifogásait én közleményemben egyszerűen csak felsoroltam. Azokat gunnyal nem illetem; hozzájuk semminemű commentárt nem fűztem. Mire való tehát az a heves roham, melyet a pápai főgimn. tanárkara azon a címen intéz ellenem, hogy én őt véleményének szabad és erélyes nyilvánításáért megtámadtam? Nem tisztelt tanárkar! ezt nem tettem. Semmi okom sincs kételkedni affelől, hogy a tanárkar bírálatában s véleményének nyilvánításában teljes jóhiszeműséggel, becsületes szándékkal és nemes céllal jár el. Gyarló publikánus létemre még azt is beismerem, hogy én bizony anyaszentegyházunknak nagyon is szerény munkása vagyok és hogy a prot. autonómiának följegyzésre méltó tettek kimutatásában a pápai főgimn. tanárkarának minden egyes tagja külömb nálam. Mikor tehát velem szemben ezzel dicsekesznek, az engem nem bánt. Örülök, hogy olyan bátor, elszánt, önzetlen harcossai vannak, fenyegetett autonómiánknak.

A mi engem közleményem megírására indított, voltaképpen az a nagy szólam volt, melyet címül is adtam cikkecskémmek. A tuzások jóra sohasem vezetnek. Igazán rosszul esik, hogy a pápai főgimn. tanárkar nyilatkozatát is tuzzó kifejezésekkel és alaptalan következtetésekkel látom tarkitva. Nem akarom hinni, hogy ezek rossz akarattól történnek, inkább annak az élénk képzelő erőnek és eleven temperamentumnak tulajdonítom, mely a tanárkar írásából kitetszik.

Azt mondja pl. hogy „*a református tanárság bizalmának letéteményesei ellentétbe helyezkednek mindazzal, amideg a ref. tanáregyesület közgyűlése s ennek kérelmére a fenntartó testületek és az egyetemes konvent a tanári fizetések dolgában egyedül helyesnek és üdvösnek találtak.*” De hát hol s mikor helyezkedtek ellentétbe azok a bizalomletéteményesek? Nyilatkoztak ilyen értelemben valahol? Tettek ellenkező irányban valamit? Abban igenis tettek, hogy a fizetéspótlék szabályzata olyan alakban jelent meg, melynek olvasása így irat a Sárospataki Református Lapok vezércikkezőjével: „Még mindig alig tudjuk elhinni, hogy a magyar kormány ki akarja pótolni a felekezeti tanárok fizetését anélkül, hogy azért valami beavatkozást követelne. Törölgetjük a szemünket, ha jól olvastuk-e? stb.” A pápai főgimn. tanárkar ugyan élénk fantáziával a nem létezőt is létezőnek látja s azt mondja, hogy a fizetési pótlék szabályzata megadja a miniszterium számára a fejjelmi beavatkozás jogát minden prot. tanárra nézve. Ide vonatkozólag a minden kétséget kizáró felelet a sárospataki ev. ref. főgimnázium tanári karának véleményes javaslatában olvasható (Sárospataki Ref. Lapok f. évi okt. 14. szám.)

Egyébként méltónak találja azt a pápai főgimn. tanárkara önmagához és a napi renden lévő fontos ügghöz, hogy az én igénytelen személyemben és személyes felelősségemre megjelent közlemény utján a ref. ta-

náregyesület egész vezetőségét meghurcolja? Ha higadtan mérlegeli a dolgot, lehetetlen, hogy ez eljárást helyeselné. Sőt megvallom, hogy amennyiben én a pápai főgimn. tanárkarának egyes tagjait ismerem, nem akarom elhinni, hogy ilyen méltatlan insinuatiónak közöttük közmegegyezéssel jöhetett volna létre.

Nem gondolja tovább a pápai főgimn. tanári kara, hogy a mikor oly közleményt támad, mely csupán az én nevem, illetőleg nevem kezdő betűi alatt jelent meg, hát akkor, amint ő teszi, valamely tisztségemre hivatkozni, e minőségemben kipellengérezni s írásomat hivatalos iratnak tekinteni, legalább is olyan összezavarása a személynek és hivatalnak, mely minden egyéni felfogást lehetetlenné tesz? És én tiltakozom is az ellen, hogy engem azért, amit, mint egyes személy, mint magán ember cselekszem, tisztségemben támadjanak. Nekem tisztai állásomtól függetlenül megvan a külön, egyéni véleményem s kérem azt aszerint elbírálni. Jelen esetben, mint magán személy nyilvánítottam nézetemet, tehát a tanárikar vádja szerint félhivatalos sajtóinformációimmal nem tévesztgethettem a közvéleményt. Ez a vád különben nemcsak alaptalan következtetés eredménye, amennyiben én e lapban, amint szerkesztője bizonyíthatja, (Készséggel bizonyítom. Szerk.) a fizetési pótlék dolgában a szóban levő közleményen kívül egy árva betűt sem írtam, ebben a közleményben pedig a megtévesztésnek anyyeka sincsen. — hanem ez a vád még a legsértőbb gyanusítást is foglalja magában.

Mert tegyük fel, hogy én vagy bárki más, esetleg testület vagy egyesület a miniszteri szabályzat mellett foglal állást, azt liberálisnak, jónak ismeri el s ilyen értelemben nyilvánítja véleményét, hát ez a közvélemény megtévesztése? Hát csak egyedül a pápai tanárikar véleménye és meggyőződése jogosult, tiszta, őszinte, egyenes, tisztességes és becsületes, más emberé hamis, önző tisztességtelen csak arra való, hogy a közönséget félrevezesse, megtéveszse? Édes kollégák! hová megyünk ilyen felfogás mellett? Hagyjuk ezt a politikai világnak! Ott, fájdalom, elrettentő módon lábra kapott minden bizalmatlanság, gyanusítás, egymás szándékainak, véleményének tisztaságában való kételkedés, s a lelkeknek öngyűlöletében való kevélykedése. Mi tartsuk magunkat a jó öreg latin szabályhoz: quod uni iustum alteri, aequum.

A mi végül az Apponyi-fele üdvözlést illeti, a pápai tanárikar *izléstelennek* találja azt az eljárást, a mit e részben a tanáregyesület vezetősége követett. Ha az izlés terére visszük ezt a dolgot, tartanom kell magamat a régi, de mindig helyes latin közmondáshoz: de gustibus non est disputandum. Csak azt jegyzem meg, mint magán szemlélő, hogy a 27 közép, 7 főiskola s 3 ref. tanítóképzőintézet tanárai közül, — a pápaiakat kivéve — tudtommal senkisémet találta a tanáregyesület vezetőségének eljárását izléstelennek, sőt a tanáregyesület küldöttségében a pápai főgimn. tanárai közül is ott láttam egy kedves kartársamat és barátomat s végül, hogy a vezetőség eljárását a közgyűlés is egyhangulag jóváhagyta.

Ezeket látom jónak válaszképpen elmondani, s a vitát folytatni egyáltalában nem óhajtom. A miniszteri szabályzathoz érdemileg ezuttal nem szólok, tán eljő az idő, mikor ezt is megteszem. Az ügy lényegéhez nem tartozó polemikát pedig feleslegesnek és ádallannak tartom, mely csak a kedélyek felzaklatására alkalmas s a közérdek szempontjából föltétlenül kerülendő.

S. Szabó József.

Nyilatkozat.

A „Debreceni Protestáns Lap” f. évi okt. 6-iki számában S. Sz. J. (kétségkívül S. Szabó József, az orsz. ref. tanáregyesület főjegyzője) tollából egy kis közlemény látott napvilágot, mely a pápai ev. ref. főgimn. tanári kart megtámadja azért, mert e tanári kar a közoktatásiügyi minisztérium által a felekezeti stb. tanárok fizetési kiegészítéséről szóló ideiglenes szabályzatot megbírálván, kifogásolta, hogy a szabályzatban nem érvényesül az anciennitas elve és az 1906. IX., valamint az 1883. XXX. t.-cikk ellenére a szabályzat a szerzetes tanárok fizetési pótlékáról is gondoskodni kíván. Szemére veti még tanári karunknak azt is, hogy éppen ők helytelenítik a szabályzatot, kik Apponyi minisztert annak idején „egyenesen és különösen” üdvözölni kívánták. Minthogy e közlemény alkalmas arra, hogy a tanári kar eljárását hamis színben tüntesse fel, de arra is, hogy a prot. tanárság közvéleményét e létünket érdeklő fontosügyben *megtévesse*, tanári karunk tartozó kötelességének ismeri a támadásra a következőkben válaszolni:

Apponyi grófot, midőn a közoktatási miniszteri széket elfoglalta, tanári karunk igen is üdvözölni kívánta, megtisztelni akarván ezzel a nemzeti eszme lelkes harcosát. Helytelenítette azonban az üdvözlésnek azt a módját, melyet a ref. tanár egyesület vezetősége eszelt ki s mely tényleg meg is történt, hogy t. i. üdvözölték az új minisztert és *ugyanazon* alkalommal fizetés-javítást is kértek! Ha volt tanári karunkban bátorság az üdvözlésnek e meglehetősen izléstelen módjával szembeszállani akkor, van bátorság tanári karunkban ma is, amikor a miniszteriumi szabályzatról prot. őszinteséggel megmondja véleményét.

Ne a mi részünkön keresse tehát a tanár-egyesület főjegyzője a következetlenséget, hanem keresse azok részén, akik mint a ref. tanárság bizalmának letéteményesei ellentétbe helyezkednek mindazzal, amit eddig a ref. tanár-egyesület közgyűlése s ennek kérelmére a fenntartó testületek és az egyetemcs konvent a tanári fizetések dolgában egyedül helyesnek és üdvösnek találtak. Mind e fórumok az *anciennitást* fogadták el a fizetésrendezés alapelveül, régi sérelmeket ezzel akarták gyógyítani új visszáságoknak ezzel akarták utját vágni. S íme megértük azt, hogy az egyesület főjegyzője gunyolódni mer azokon, akik nemcsak a küzdelemben voltak állhatatosak, de a kivivott siker gyakorlati értékesítésében is megvalósíttatni akarják, az anciennitáshoz a tanár-egyesület vezetőségétől annyiszor magasztalt elvét. Ha mi is annyira szeretnők, mint a hogy Debrecenben szeretik a germán idiomát, bizony mi mondhatnók el, hogy: „Welche Wedung!” Mi igei küzdöttünk a fizetésrendezésért, nem magunkért, hanem *közérdekből*, a mai és a jövő tanári nemzedék jóvoltáért. Am ha küzdelmünk ma némi eredménnyel kecsegtet, azért nem vagyunk hajlandók *elveink cserbenhagyásával* biztosítani magunknak anyagi előnyöket.

Nem mi vagyunk következetlenek, hanem a ref. tanár-egyesület főjegyzője és az ő *félhivatalos sajtó-információitól* megtevesztettek a következetlenek, kik ugyanakkor, amikor a katholicismus előrenyomulása a szerzetesrendek térfoglalása (L. Debr. Prot. lap. 1906. X. 6. 642. old. és más lapokat is) miatt keseregnek, ugyanakkor szemet hunynak a felett, hogy a szabályzat a szerzetes rendekről minden törvényes alap nélkül gondoskodni kíván. Nem irigykedünk mi a szerzetesekre, mint a hogy ellenségeink mondják az „Alkot-

mány”-ban, de az végre is nem lehet közömbös ránk nézve, hogy a mi részünkre megszavazott segélyből részesüljenek ők is. Am tárgyalja az ő pótlékügyüket is az országgyűlés, mint azt köriratunkban is mondtuk. mérlegelje a tőlük végzett munkát, életkörülményeiket, hivatásukat és anyagi helyzetüket, (L. a rimaszombati prot. főgimn. erre vonatkozó köriratát is) ugyanezt kellett volna tenni az apácákkal is, kik a tegnapi (okt. 11.) hivatalos lap szerint szintén részesülnek, bár számunkra még nem szavaztatott meg fizetési pótlékban.

Nem mi vagyunk következetlenek, hanem a ref. tanáregyesületi főjegyző és elvtársai volt, kik az autonómiát csak az ajkukon hordják és liberálisnak mondanak egy olyan szabályzatot, mely igaz ugyan, hogy szerződés nélkül, *de megadja a minisztérium számára a fegyelmi beavatkozás jogát minden prot. tanárra nézve*, holott eddig a szerződéses intézetekkel szemben is csak az volt kikötve, hogy a kinevezett tanárok fegyelmi ítéletei *felterjesztettek* a minisztériumhoz.

Ennyit tartottunk szükségesnek elmondani. Düljön el bármiként a dolog, *minket* nem vádolhat soha senki azzal, hogy kötelességünket, úgy autanómiánk, mint a prot. tanársággal szemben becsületesen nem teljesítettük volna.

Pápa, 1906. okt. 12.

A pápai ev. ref. főgimn. tanári kara.

KÖZÉLETÜNK.

Harang felavatás Hencidán.

Az elmúlt vasárnap reggel egynegyed 9 órakor avattuk fel szép új nagy harangunkat. A lelkész alább közölt beszéde után pedig felhúzták tornyunkba. A felhúzás után össze próbálták mind a három harangot, majd istenítiszteletre harangoztak be. Bemenőre énekeltek a 74 dics. 1. 2. 3. verseit; kijövére pedig a XC. Zsolt. 1. versét. A felavatás alkalmával lelkész ezt a beszédet mondta:

Teremtő, megtartó és gondviselő örök Isten, e földön elő és a te képedre alkotott minden népnek és nemzetségnek Atyja ott fenn a magas egekben! Oh hadd legyen e mi mostani foglalatosságunk a Te nagy nevednek dicsőségére és a mi sziveinknek megszentelésére, szent fiad, a mi megváltó Krisztusunk érdeme által Ámen.

Mélyen tisztelt közönség. Szeretett hiveim. Igen tisztelt lakostársaim.

Tudtommal is régebben élt már több lakostársunk kebelében az a hő óhajtás, hogy vajha nagyobb és így erősebb hangú harang is hirdeté. tornyunkban Isten dicsőségét s szolítana bennünket az Isten házába.

E hő óhajtás megvalósítására az első lépést a múlt év folyamán községünk érdemes jegyzője: Karakas Dániel és neje tették meg azzal, hogy „harang alap” címen néhai Pataky Istvánné emlékére 300 koronát adományoztak. Ez volt a kezdet, ez volt mintegy az indító az ösztönző rugó arra, hogy községünknek egyik derék polgára, egyházunknak egyik buzgó hive, több éven át hű presbytere: Szentpáli Gábor, előbb arra határozta el magát, hogy egy új harangra 2000 koronát ad, majd a viszonyok újabb alakulása után kijelentette, hogy ő a maga költségén az új harangot megönteti, a két régi harangot vaskoronával átszerelteti s mind a három harangot fekvő vasállványra helyezteti.

A két régi harang új diszes vaskoronájával ott csüng már tornyunkban a vasállványokon, várva új testvérüket. Az ő új testvérük itt áll előttünk méltó büszkeséggel, vágyakozva régi testvéreihez, mert hiszi, hogy szívesen fogadják, hiszen az ő méltóságukat is csak emelni fogja.

Mielőtt e vágyakozást kielégítenénk, hadd mondjam meg, hogy régi nagyobbik harangunk felső karimáján ez a felírás van: GOSS MICH ANTONI ZECHENTER IN OFFEN. ANNO 1733. Alsó karimáján pedig ez: A: Sz: HÁROMSÁG: EGY ISTEN: TISZTELETIRE: ÖNTETTE AZ: HENCIDAI: REFORMATA: SZENT ECCLESIA

Ezek szerint régi nagyobbik harangunk az 1733-ik esztendőben és bár Budán, de német gyárban öntetett. Mennyire haladt már hála Istennek! magyar iparunk, ime itt bizonykodik róla ez a szép új harang.

A régi kis harangon felül ez van körül írva: A HENCIDAI REF: SZ: EKLÉSIA ÖNTETTE A MAGA KÖLTSÉGÉN. Alul: HORNER HENRIK ÁLTAL N. VÁRADON. 1836.

Ime hát régi nagy harangunk: 173, kis harangunk 70 éves. Hej! be szép új harang hány emberöltőt el-síratott kell, hogy 173 éves légy. De hát mi elköltöztünk te itt maradsz, hihetőleg igen nagy időre.

A két harangon levő felírásokból nyert adatok után azt is következtethetjük, hogy 103 évig volt egy harangja a hencidai szt. ekléziának.

A haranggyáros ur megállapítása szerint új nagyobbik harangunk 275 kgr. tehát 108 kgrammal nagyobb, mint a két régi együttvéve.

Az új harang felírása pedig ez:

Isten dicsőségére öntette, a régi két harangot is vaskoronával ellátatta, mind a három harangot vasállványra szereltette Szentpáli Gábor a hencidai ev. ref. egyház részére. Ez van az egyik oldalán, a másik oldalán pedig egy biblia felett égő gyertya alatt ez a felírás van:

Örömben, bánatban hívjad az embert az ő istenéhez.

Alsó karimáján pedig ez olvasható: Öntötte és felszerelte Thury Ferenc Budapesten 1906. 1876 szám.

Ezért az új harangért, a régi két harangnak is vaskoronával ellátásáért és mind a három harangnak vasállványra szereléséért fizet Szentpáli Gábor uram 3323 koronát. És ezeken kívül a a harangok alatt a padozatott 67 kor. 15 fill. költséggel megújítatja, vagyis az ő adománya: 3390 korona 15 fillér.

Hát m. t. Gyülekezet! ezt az adományt en a Boes-kay István emlékére tartott presbyteri diszgyűlésen, a viszonyokat tekintve fejedelmi adománynak neveztem. Most is annak mondom, hiszen egy egyszerű földműves ember adta ezt. Azért is méltó, helyén való, sőt kívánatos dolog ez, hogy ez az új nagy harang Szentpáli harangnak neveztessek. Azért is hát te szép, új nagy harang gyülekezetünk nevében is ezennel felavatlak s ezután is míg megleszsz „Szentpáli harang” legyen a te neved.

És most hadd szóljak Te hozzád is, a ki messze időkre szóló áldozatod hoztad egyházadnak Isten dicsőségére, e községnek ékességére, sokaknak méltó öröme, nevednek megörökítésére. Nagy örömdre Néked is, most ime a nehéz várás után meglátták a Te szemeid a te ajándéodat, és füleid meghallják annak hangjait. Tegye a te Istened, a mi Istenünk, a te Atyád, a mi Atyánk reád nézve azokat a napokat, a miket enged még ezen a földön. békeségessekké, meglegedessekké már az által is, hogy érezd szivedben azt a boldogító

felmagasztaló örömet, a mit az a tudat, az az érzés ad, hogy abból a mit Isten adott neked, te is adtál a te Istenednek. Így szól szent könyvünk: „Dicsőég pedig tisztesség és békeség minden jócselekedőnek.” Legyen Te veled is akképen!

Hadd adjam a te ajkaidra annak örömteljes szavakat: „Jól tudom én Istenem, hogy te a szívet nézed és az igazságot szereted. Én adtam mindezeket tiszta szívedből, nagy jó kedvvel,“ oh azért: „Uram! vedd tőlem kedvesem!”

Ezekután te „Szentpáli harang” emelkedjél fel a magasba, a mi tornyunkba, vár készen a helyed, várnak testvéreid. Hirdesd, kiáltsd érc nyelveddel a nagy Isten dicsőségét; oh vajha hatolj be a megkeményedett szívekbe, hogy örömben, bánatban hívhasd az embert az ő Istenéhez; ébreszd az embert felekezetre tekintet nélkül Isten dicsőítésére; óraütésed vajha figyelmeztessen mindnyájunkat, hogy nekünk is ütni fog végöránk, épen azért beszéld méltósággteljesen a földi vándor koporsója felett: Elvégeztetett dolog, hogy az emberek egykor meghalljanak. Ne riaszd fel a lelkeket vészit zugva, de ha ez is elkövetkezik, ki tudja mely okból, ha zugásod rémületet kelt is, vajha a te hangod indítsd arra, hogy ember embertársáért, elvetve még a sürgős munka kézből levő szerszámát is, legyenek gyorsak a lábak a vész helyére való futásban, legyenek e község lakói egyenlő és egyező akaratúvá a segedelemben.

Emelkedj fel hát, hirdese az Isten, az ember, a haza és szent vallásunk szeretetét. Isten áldása legyen rajtad!

Veress Bálint.

Egyházmegyei gyűlés.

A hevesnagykunsági egyházmegye őszi gyűlése okt. 11-én folyt le Kisujszálláson. Az idei közgyűlésnek két dolog adott nagyobb jelentőséget: a Dorogi Lajos volt esperes sírkövének felállítására és Dr. Tóth János államtitkár politikai nyilatkozat-számba menő pohárköszöntője. Az egyik a kisujszállási déli temetőben ment végbe, a másik az új formált polgári kör fehér asztalánál.

A gyűlés istentisztelettel kezdődött, mely alkalommal Nagy István kisujszállási lelkész imádkozott s a diák-kántus énekelt. A gyűlést Györy Lajos esperes és Dr. Tóth János főgondnok megérkezéséig Mészáros Ilyés tanácsbíró nyitotta meg és vezette. A gyűlés formális magalakulása után, hosszú kiesisoron kivonult az egyházmegyét alkotó papi és világi elem a temetőbe, ahol Dorogi Lajos esperes emlékére az egyházmegye községei díszes fekete márvány oszlopot állítottak. Itt az avató beszédet Jákó Balázs burai lelkész mondotta meleg érzéssel méltatván a megboldogult esperes érdemeit. Míg a siremlékavatók visszamentek a gyűlés színhelyére addig megérkezett Tóth János főgondnok is, akit az esperes melegen üdvözölt abból az alkalomból, hogy őt a király államtitkárrá nevezte ki. A felhangzott óváció élénken kifejezte a főgondnok iránt való szeretetét.

A tárgyalás részleteire nem térhetünk ki, csak azt jelezzük még, hogy a tanácskozás este 9-óráig tartott. Délben gazdag lakomát rendezett Kisujszállás közönsége a vendégek tiszteletére a polgári kör tágas helyiségeiben. A nagy számú ekes felköszöntő közül ki kell emelnünk a Tóth János államtitkárét, aki a protestáns egyházak állami dotációjára vonatkozólag tett megnyugvást keltő kijelentéseket. Akik ismerik a Tóth János egyháziasságát,

kálvinista karakterét és megalkuvást nem ismerő igazságszeretetét azokra nézve már maga az is nagy megnyugvást jelent, hogy őt állították a protestáns-ügyek élére; az ő tájékoztató nyilatkozatai után pedig megnyílik végre a sötét borulás, mintha villám szelte volna át s kezdjük remélni, hogy megvirrad még valaha.

A sok szép felköszöntő közül megemlíjük még a Győry Lajos esperesét, a ki a vendégszerető Kisujszállásra emelte poharát. Török Imre egyházmegyei főjegyző költői beszéde az elnökségnek szólott. Lenc Géza mezőturi lelkész a Bocskay emlékét éltette. Nagy István kisujszállási pap Tóth Jánosért, Dr. Nyiri Kálmán ügyész a hölgyekért ivott. Élénk derűtséget keltettek a Medgyaszay Gyula madarasi lelkész humoros felköszöntői. A gazdag lakoma után a felszolgáló uri leányok és ifju emberek táncra perdültek s rakták fáradhatatlanul be a setét éjszakába . . .

Regnum Marianum.

Többször kifejeztük már ama szilárd meggyőződésünket, hogy nálunk az általános vallásszabadság tulajdonképen csak papiroson van meg. A liberalizmus nem egyéb mint hamis jelszó, melynek cégére alatt maga az állam a legmesszebb menő s egyoldalú felekezeti politikáját folytatja, és pedig egyenesen a többi hitfelekezetek rovására. Még csak le se tagadhatja, hogy csak a római egyháznak kedvez és ami megdöbbsentő germanizál.

Dicsértessék érte a mindenféle hájjal megkent magyar királyi kormány, mely a liberalizmus talaján épít fel erős várát, amelyből ugyancsak ápolgatja a hitfelekezetek közti békét és *Egyenlőséget!*

Hogy azonban a nyájas olvasó valamiképp csak afféle humoros ártatlan dolognak ne tekintse ami megjegyzésünket, ám vegye figyelembe az alább közlöttet.

A magyar állam épen most Nagyváradon *egy óvónői* állásra hirdetett pályázatot melynek szövege imígyen következik:

Betöltendő a *Nagyvárad* III. szám állami ovodánál 800 korona fizetéssel, 100 kor. személyi pótlékkal s természetben való lakással javadalmazott óvónői állás. Az állásra óvónői oklevéllel bíró *róm. kath. vallásu* magyar honos egyének pályázhatnak. A szabályzati kérvényt felbélyegezve s a m. kir. vallás és közoktatási minisztériumhoz címezve, bezárólag 1906. évi okt. 25-ig Biharvármegye tanfelügyelőségénél kell benyújtani. *Németnyelv ismerete előnyös.* A miniszter meghagyásából.

Náray Szabó,
miniszteri tanácsos.

Ez a pályázati hirdetmény magyar hazánk egyik városában, nem pedig Bécsben, jelent meg, még pedig egy olyan városban, a hol derék *magyar honpolgárok* laknak és a hol a római katolikusok — a többi hitfelekezetekkel szemben — mindenestre jókora kisebbséget képeznek.

Nem csoda, ha e tapijtalan eljárás a hazafiságban patentározott kultuszminiszternek, némi felháborodást idézett elő az igazi liberalizmus szellemétől áthatott város atyáknak soraiban. Egyike ezeknek *Tóth Ferenc*, ki megérdemli, hogy nevét itt megemlítsük, erősen kritizálni kezdte a közgyűlésen e pályázati hirdetményt,

ahol azonban az elnök főispán ennek tárgyalását *nem engedte meg.*

Vonják le már most ebből mindazok a következőket, akik a magyar kir. állam szent lobogója alá esküsznek. Nekünk pedig mindenesetre jó lesz a puska-port szárazon tartani, mert bennünket még ennél komolyabb meglepetések is érhetnek. Mint velünk közlik a pályázat a kultusz minisztérium felügyelete alatt álló kath. alapok terhére iratott ki. Szerk. *Sárréti.*

A kisszántói ev. ref. egyház történelme.

(Folytatás.)

Vas Ferencről pedig, ki bíró és gondnok vala sok időn keresztül, mint legtöbbet adományozóról az I-ső darab anyakönyv 149 lapján a következő följegyzést találjuk: Néhai Vass Ferenc végrendeletileg hagyományozott az egyháznak orgona alapra 20 o. é. frtot. ki már ezelőtt 1850-ben, mikor a templom és torony építése elhatározott, ezen célra adott 400 p. frtot. 1862-ben vett az Ur asztalára egy terítéket 70. é. frton. 1863-ban egy harmadfél mázsás harangot öntetett 355 o. é. frton, s ugyanezen évben a templomi székeket ujonnan megfestette 12 o. é. frton, összesen tehát ezen rövid 16 év alatt adományozott az egyháznak Isten dicsőségére 794 o. é. frtot. mely méltó, hogy ezen buzgó keresztyének áldásban legyen emlékezete az utókor előtt. — Bizony méltó, nagyon is méltó az előbbiekkal együtt, legyen is áldott emlékezetök!

Itt említem meg, hogy a Vas Ferenc által adományozott ezen harang a mai nagyik harangunk, melynek felirata ez: Vas Ferenc és nője Bende Sára buzgalomuk Isten dicsőségére öntötték és Kis-Szántói ref. egyháznak ajándékozták az 1863 évben. Készítette Horner Henrik N. Váradon.

A jókedvű adakozók e sorozatából az uradalom sem marad ki, mert 1861-ben Lányi István uradalmi tulajdonos egy katasztrális hold földet adományoz az egyháznak fa-iskola céljaira, hogy — mint adomány levelében mondja — ez által is kifejezést adjon az egyház és község iránti jóindulatának. — A levéltárunkban másolatban meglévő adománylevel, melynek eredetije a telekkönyvi törvénytől van, így hangzik: Adománylevel. Alulírott ezennel kinyilatkoztatom, s adom tudtára minden illetőknek, miszerint tekintetbe vévén a k. szántói ekklesianak megboldogult édes atyám néhai Ngs. Lányi Imre ur érdemei iránti elismerését, szemmel tartván a népnevelési ügyet, s végre az ekklesia irányában nem kevésbé, mint az egész községnek jóindulatomat tanusítani, s köztünk évek végtelen során át létező közérdek és egyetértés kapcsát szorosabbra venni óhajtván, a kis-szántói községben kebelezett u. n. makos kertemből egy holdat, mely már ezelőtt e célra elkerített, a fentnevezett kis-szántói ekklesianak faoskola alá örökösen és megmásolhatlanul ajándékozom s azt telekkönyvileg részére átíratni engedem. Miről is ezen magam kezével írott, saját aláírással, s pecsétemmel erősített okmányt kiadtam Kis-Szántón Január 14. 1861. Kis-Szántói Lányi István m. k.

Önkéntes adományai sorozatára azonban a koronát akkor teszik föl, midőn 1865-ben megalapítják az egyházi magtárt, melynek tőkéjét bár közadakozás útján állítják elő, mégis ezt mintegy kötelezőleg mondják ki az idevonatkozó szabályzatban, melynek I-ső pontja ez: Minden községünk lakosa, ki egész földdel bir, fizessen

v. adjon 3 év alatt 2—2 véka, szeméttől, gatzól megtisztított kétszeres búzát és így összesen 6 vékát, — a félföldü emberek felényit, — a házzal, de földdel nem bíró emberek adjanak évenként csak fél vékát, a lakók pedig sammi ilyes adásra nem szólíttatnak fel, mindazáltal ha valaki ezen üdvös s jótékony célu intézethez bármi csekély részben is áldozattal járul, annál több igényt tarthat később ennek hasznélvezetéhez, — mint szinte nincsennek megkötvé kezei a jótékony adományozónak, hogy nagyobb mértékben ne adjon mint fentebb kimondatott, mert az ilyen áldozatokbau gyönyörködik az Ur. A 3-ik pont szerint a magtárügy kezelése egy 6 tagból álló választmányra bízatik, melynek tagjai a lelkész, a bíró, a gondnok és még 3 közember — a 6-ik pont szerint pedig kimondják, hogy a kamat mindaddig a tőkéhez csatolandó, a míg ez a 200 köből mennyiséget el nem éri csakis mulhatatlan szükség esetén használandó fel előbb is a tőke, illetve ennek egy bizonyos része. Ez utóbbi határozat nem vált be, mert ily nagy mennyiséget nincs kiknél elhelyezni. Már 50 köblön felül is mindig marad nem kamatozó tőke a magtárban, melyet el kell adnunk. Hogy azonban e magtár az ekllesiának már eddig is sok szolgálatot tett s tesz ma és a jövőben is, azt elvitázni nem lehet, s a legnagyobb elismerés és hála illeti meg ezeknek alapítóit.

E magtári alap összehozása egy magtárépület építését vonta maga után, s ezt 1867 ápril. 28-án tartott presbyteri gyűlésben elhatározván még ugyanezen évben felépítik 7 öl hosszúságban 3 öl szélességben a paróchia telkén a lelkészlakkal szemben, s ezzel párhuzamosan három részre elkülönítve külön-külön bejárattal, melyből egyik az egyház, másik a lelkész magtárjául szolgál, a harmadik pedig ha a szükség úgy hozza magával káplán szobának fordítandó. — Összes egyházi épületeink között ez az egy épület van cserépetetővel ellátva,

Templomterünk 800 négyszögöl mely hogy tovább parlagon ne heverjen, 1867 év tavaszán fákkal ültetik be és pedig elől gyümölcs, hátsó részében akácfákkal. E gyümölcsfák nagy része meg van még ma is, s az egyház egyik jövedelmi forrásául szolgál.

Tanítókul följegyezve Veress Imre lelkészi ideje alatt következőket találjuk :

Tizenhetedik rektor Márton Mihály, ide hozatott 1852 ápril 26-án Kismarjából, hol academica promotión volt, s innen fél évi szolgálata után Magyarakucsra vitetett rendes lelkésznek.

Tizennyolcadik rektor Lengyel János ide hozatott 1852 október 15-én Kisjenőből, s 3 évi szolgálata után Biharra vitetett.

Tizenkilencedik rektor Bartha István idejött 1855 novemuer 8-án Nagykerekiből, s 6 és fél évi szolgálata után Pocsalyra vitetett.

Husadik rektor Pecsénye János, idejött 1862 ápril 27-én Élesdről, s 3 év mulva Tiszalökre hivatott meg.

Huszonededik rektor Harmathy Gusztáv, ki a biharpüspöki-i kis fitanításból hozatott ide 1865 ápril. 23-án, s innen rendes meghívás után átköltözött Mezőkeresztesre.

Huszonkettedig rektor Mangu Áron, idejött 1870 ápril. 21-én Fugyivásárhelyről, s eltávozott 1872 ápril. havában.

De elég ! Ha többet nem említünk is, az elmondottakban főbb vonásokban közöltük mindazt, mi Veress Imre lelkészkedési idejét jellemzi meggyőződven ezekből a felől, hogy ő idejét itt hiában nem töltötte, s a pap-

tamási-i gyülekezet, melynek körébe innen 1872 év ápril. 25-én távozott, szintén kiváló munkásságu lelkipásztort nyert személyében.

(Folyt. köv.)

Keresztesi Károly

ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy **ugy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vettük át, a folyó évre esedékes előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természeténél fogva a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsürgetett címszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.**

— **A püspöktől.** A Nagytiszteletü E-peres uraknak. II. Rákóczy Ferencz dicső fejedelmünk és bujdosó társai hamvainak hazahozatalakor tartandó ünnepek tárgyában mindezideig vártam értesítést a konventi elnökségtől, közelebről Kun Bertalan püspök urtól, kinek egyházkerülete területén folyik le a nagy temetés, hogy intézkedésünk egyöntetü legyen. Vártam a Nagym. vallás és közoktatásügyi miniszter urtól is. Végre október 16-iki kelettel megjött a miniszteri intézmény, melynek értelmében és közmegállapodás folytán felkérem a Nagytiszteletü Esperes urak figyelmét a következőkre és minden irányu sürgős intézkedésre : 1. A harangoztatást illetőleg. a) Minden egyházunkban huzassanak meg a harangok a bujdosók hamvai Páncsovára érkezésekor. b) A budapesti temetéskor 28-án fél 12-től 12-ig. c) Kassai temetéskor 29-én fél 12-től 12-ig és délután 5 órakor. d) 30-án délelőtt 9 órakor. 2. 29-én a tanítás az összes iskolákban szüneleljen. Az iskolákban ünnepélyek tartandók. A gyermekek előtt Rákóczy elévülhetetlen hazafiui érdemei ismertessenek, hogy ez által a tanuló ifjuság lelkébe nemzetünk egyik legnagyobb és legdicsőbb alakjának emléke, az iránta való kegyelet és tisztelet maradandóan betöltesék. 3. A mi pedig az istenitiszteletek tartását illeti, ezt a Nagytiszteletü Esperes és Lelkésztársai bölcs belátására bizom. Megjegyzem azonban, hogy debreceni reform egyházunk a maga istenitiszteletét 30-án d. e. 9 órakor fogja megtartani imádsággal, a mely napon Thököly Imrénének hamvai fognak eltemettetni, s a mely napon a Rákóczy ünnepek általában véget érnek. — A Nagytiszteletü és Tekintetes Igazgató uraknak. II. Rákóczy Ferenc dicső fejedelmünk és bujdosó társai hamvainak hazahozatala alkal-

mából tartandó ünnepekre vonatkozólag a Nagyméltóságú vallás és közoktatási miniszter ur 3846—1906 eln. sz. alatt kelt intézménye és elnöktársam ő méltóságával történt közös megállapodásunk alapján is a következő intézkedések megtételére hívom fel a Nagytiszteletű és Tekintetes Igazgató urak figyelmét. 1. 29-én a tanítás szüneteljen. 2. Ezt a napot, tehát október 29-ét az iskolákra nézve méltóztassanak ünneppé emelni. Rákócy elévülhetetlen érdemeinek a tanuló ifjuság előtt leendő megismertetésére felhasználni, ünnepélyt rendezni és ottan nemzetünk egyik legnagyobb s legdicsőbb alakjának emléke iránt a kegyeletet és tiszteletet a tanuló ifjuság nemes és romlatlan lelkébe maradandóan beoltani. Az ünnepély neve „Rákócy ünnepély“ legyen. Az ünnepélyek lefolyásáról jelentéseiket várva, tisztelettel vagyok Debrecen, 1906. október hó 18-án *Kiss Aron püspök.*

— **Harangavatási ünnepély,** a felső-szabolcsi egyh. megyéhez tartozó Veresmart község rövid időközben két örömnepet ült. Nem sokkal ezelőtt ünnepelte — melyről szintén hirt adtunk — érdemekben megöszült tanítót, Szabó Sámuel tanítóságának 40 éves évfordulója alkalmából, ujabban pedig . . . szeptember hó 30-án avatta fel új harangjait. Ez öröm ünnepekről jól esik ez uton is hirt adnom a távolabbi helyekre is, amennyiben Községünknek ugy világi mint egyházi tekintetben meglehetősen rossz hire volt. Ez állapotok azonban Istennek hála — megszűntek. Községünk rossz hire ma már csak egy rossz emlék, mely ez újabb nemzedéket pirulásra készíti. Ma lelkesedünk mindenért, a mi szép, jó és nemes. Ma jelszavunk nem ama Pató Pál féle jelige : ejh ráerünk arra még, hanem ez : hass alkoss, gyarapíts s községünk fényre derül. Isten segítségével igyekezünk is a multak mulasztásait pótolni. A jóságos Isten bennünket jobb gondolkozásra birt s felébbresztette sziveinkben az áldozatkészség nemes érzelmét. Bár hiveink tulmagas egyházi adóval az állami egyenes adó 166 %-val vannak adóságaink miatt még megterhelve, mégis az Isten megsegített bennünket arra is, hogy harangjaink ajánlat és önkéntes adakozás útján jöttek létre. Igaz ugyan, hogy harangjainak költségeinek nagy részét 1600 ezerhatszáz koronát, egy ember egy egyszerű földmivelő adta a kit az Isten munkája, szorgalma után földi javakkal megáldott s mondhatni semmiből két hold földből — ennyivel kezdte — gazdag emberré tett. Ma van körülbelül 400 hold földje s 1200 hold bérlete. — Őt azonban a világi gazdagság nem tette elbizakodottá s nem mondja önhitt bolondsággal : Kicsoda az ur, hogy engedjek neki ? Sőt inkább keresztényi alázatossággal rebegi. Isten a te nevedre térjen dicséret és magasztalás, hiszen miénk csak a munka, de te adsz sikert és előmenetelt ! Ez a most már gazdag, de dicséretére legyen moneva, egyszerűséget, parasztságát megörzött ember : *Vigh János.* A még hiányzó összeget 1000 koronát, mint már említettem is, hiveink áldozatkészsége hozta létre. Az As és Ces moll hangrendben készült harangjainkat Hönig Frigyes aradi harangöntő mester öntette. Nagyobbik As hangu haranguak felirata: az élöket hívom a holtakat elsíratom kikisérem, a többi a szokásos. A kisebbik Ces hangu.

Ha hangomat hallod, gondolj az Istenre stb. a felavató imádságot az alkalmi ének elhangzása után, a torony elé felhúzásra elkészített harangok előtt a szomszéd községekből is ide sereglett óriási gyülekezet jelenlétében Vaizer Károly konyári lelkész mondotta. A remek imádság után felhúzták, a toronyban már beállított vasállványra a forgatható rendszerrel ellátott gyönyörű s érces szavú harangjainkat miközben az egész gyülekezet énekelte a XC. Zsoltár ének verseit. Felhúzás s elhelyezés után hatalmas zugással zendültek össze szép összhangot adó harangjaink s bevonultunk a kik fértünk tágas templomunkba, a hol alkalmi beszédet II. Mózes XXVIII. v. 33—35 v. alapján ugyancsak Vaizer Károly konyári lelkész tartott lelkes szónokias előadással. Majd a harangtörténetét alantírt helybeli lelkész ismertette s egyben felolvasta a kegyes adakozók nevét, a 220 dicséret utolsó versének Áld meg ur Isten a népeket éneklése közben s után magasztos érzésekkel hagytuk el Isten házát. Szép ünneplésünket kettős bál zárta be. Adja a kegyelem Istene, hogy harangjaink szava folytonosan felvonva s ébren tartsa szivünkben a lelkiismeretet, a hitetleneket hitre serkentse az ingadozókat crósitse s végül, hogy községiek lakosságát mindig mint boldog népet hívja az Isten házába az ő szent nevének dicsőítésére. *Horkay Barna ref. lelkész.*

— **Egy kis helyre igazítás.** A Debreceni Protestáns Lap 37-ik számában — a jegy aiatt irván valaki a beregi ev. ref. egyházmegye f. hó 5-én tartott őszi gyűléséről, cikke harmadik kikezdésében foglalokzik az általam benyújtott s az 1848 XX. t. c. végrehajtására a vonatkozó határozati javaslattal is és ott ezeket mondja. A tanügyi bizottsági elnök jelentésének tudomásul vétele után Gyarmathy József fornosi lelkésznek az 1848 XXI t. c. végrehajtása ügyében beadott indítványa került tárgyalás alá. A felszólalók s maga a közgyűlés is, bár rokonszenvvel fogadták az indítványt, csak az utját nem látták eléggé célravezetőnek, hanem nagy, társadalmi akciót tartanak szükségesnek, a melyhez annak idején csatlakozhatnék a hivatalos egyházmegye is. Indítványozó ennek folytán indítványát visszavonta. — Hát igaz, hogy ilyen értelmű nyilatkozat hangzott el azon a gyűlésen, még pedig nt. Kallós Tivadar beregszászi lelkész s e. m. tanácsbíró ur részéről, más felszólaló nem is volt ha csak felszólalásnak nem vesszük a nt. esperes urnak azon megjegyzését, hogy a zsinat is ily értelemnek foglalt állás pontot. Röviden, kurtán-furesán bántak ott el azzal a határozati javaslattal s a mivel a közgyűlési tagok részéről az találkozott, az inkább volt közöny, még pedig a legvas-tagabb közöny, mint rokonszenv. Az igazság kedvéért jegyzem ide, hogy az egész egyházmegyei közgyűlésen egyetlen világi volt az, a ki javaslatom visszavonása után így nyilatkozott : *Sajnálom barátom, a határozati javaslatod elpolitizálták !* Am álljon itt a javaslat tárgyalásának egész befolyása. A tárgysorozatba 8-ik pont alatt volt felvéve s előadója Mizsák Péter beregsomi lelkész, egyházmegyei főjegyző volt. Javaslatom rövid, de fontos és nyomós érvű indokolás kapcsán terjesztettem be. Előadó főjegyző mindenekelőtt indokolásmat akarta felolvasni, de az elnökség midőn az indokolásnak olvasására került volna a sor, azt leintette, csupán a javaslatot olvastatta fel, melynek sorsát az indokolás felolvasásának abbahagyatásakor eldöntve láttam. Előadó véleménye az volt, hogy lényegileg fogadja el az egyházmegyei közgyűlés az én határozati javaslatom s küldjön ki kebeléből egy szövegező bizottságot, mely az egyházmegye által felterjesztendő szöveget megfo-

galmazza, erre jött az esperesi megjegyzés s a nt. Kallós ur felszólalása, ki egyenesen azt javasolta, hogy térjen felette napirendre. Az hogy ott a referáló ur által jelzett rokonszenv megnyilatkozását látam volna vagy észleltem volna, az nem áll, nem áll annál kevésbé, mert ha csak parányi szikráját is láttam volna a rokonszenvnek, nem vettem volna vissza a javaslatomat, de éppen az ösztönzött annak a visszavételére, hogy az eléggé népes gyűlésen egy pap sem akadt, a ki még csak érdeklődött volna is iránta, gyűlés után nyilatkozott egyik, másik, hogy ha tudtuk volna, ha előre értesítettél volna! — No bizony szépen nézünk ki, ha a lelkese-dest ma már még olyan dologban is előre kell megrendelni a mi mindnyájunk közügye és legfontosabb érdeke. Igaza volt annak a világinak, a ki azt mondta, hogy elpolitizálták a határozati javaslatom, de még nagyobb igazsága van annak a papnak, a ki azt írta javaslatom elolvasása után, hogy ily szomorú sorsra juttatták becses fogalmazványodat, annak oka azt hiszem — ama régi papi fejedelmi elv; Názáretből származhatik-e valami jó? Az igazság kedvéért annyit szükségesnek láttam megjegyezni arra a rokonszenvre, a melyben referáló szerint javaslatom rész-sült. Fornos. *Gyarmathy József* ref. lelkész. Ez a levél téves kézbesítés folytán csak most jutott el hozzánk. Szerkesztő.

— Debrecen város új tiszti főorvosa.

A néh. Sárvary Gyula tragikus halálával megüresedett diszes állás dr. *Tüdös Kálmán* főiskolai orvossal b. e. *Tüdös János* főgimn. igazgató fiával, kollégiumunk tudós tanárával és orvossával töltötte be Veszprémi Zoltán főispán. A kitüntetés mely szeretett tanártársunkat és jóbarátunkat érte, mindnyájunk és különösen a vén kollégium megtiszteltetése. De első sorban a nagy alföldi városnak közegészségügyére bir fontossággal és azt jelenti, hogy a nagyfontosságú helyre egy agilis s minden tekintetben megfelelő tehetség jutott, kitől sok telik és a kitől mi is sokat várunk s a kit most melegen üdvözlünk.

— **Lelkészcseréltés Hódmezővásárhelyen.** A vásárhelyi kálvinista egyház ma tartotta meg a választást a hetedik. — vagyis a susáni papi állásra. A választás a főgimnázium tornacsarnokába volt kitűzve csakhamar végetért. Mintha előre sejtette volna a vezetőség, hogy ez a terem is elég lesz az 5—6000 választó közül megjelenő egyháztagnak befogadására, mert alig kétszáz választó jelent meg, ezek egyrésze is presbiter. Tulajdonképen nem is választás volt ez, hanem meghívás, illetve elfogadás. Az egyháztanács azon határozatára nyomta rá a közönség a jóváhagyás pecsétjét, melylyel az egyház az állásra Tereh Gyulát meghívta. A választás 9 órára volt kitűzve. Ezt megelőzőleg az egyháztanács tartott néhány perces formai ülést, azután átvonult a tornacsarnokba. Szeremlei Sámuel lelkész előterjesztette, hogy a választás vezetésével őt és dr. Baksa Lajos egyházmegyei főjegyzőt bizta meg az esperes. Majd élénk szavakban ismertette, hogy a protestáns embernek egyik legszebb joga az, hogy a hitélet fentartása és fejlesztése, továbbá az erkölcsi élet szilárdítás céljából az arra hivatottak közül szabad elhatározásával őt állítson. Dr. Baksa Lajos a választásra vonatkozó zsinati törvényeket felolvastván, kérdésbe tette, hogy a lelkészi állásra meghívott Tereh Gyulát óhajtják-e?

illetve elfogadják-e? A kevés számban összegyűlt választók éljen kiállása követte a kérdést. Azután kérdésbe tette dr. Baksa Lajos, van-e, tiltakozó a meghívás ellen összesen tizenheten tiltakoztak. Kevéssel 10 óra előtt véget ért az aktus. Az elnök kihirdette az eredményt, mely szerint a susáni lelkészi állás Tereh Gyula lelkész meghívásával töltetik be, kit a magunk részéről is melegen üdvözlünk. Várt várat nyert és Hódmezővásárhely 7 papot kapott. Szept. 17. r.—l.

— **A máramarosugocsai egyházmegye őszi rendes közgyűlését** f. hó 9-én tartotta Halmiban. A gyűlés legnagyobb érdekessége — bár a tárgysorozat ugyancsak változatos volt — György Endre e. m. gondnok megnyitó beszéde. György Endre minden alkalommal az egész magyar református egyházat érdeklő kérdéseket fejteget megnyitó beszédeiben, melyek épen ezért nemcsak élvezetesekké, de tanulságosokká is teszik a máramarosugocsai egyházmegye gyűléseit. Ez alkalommal azokat a teendőket fejtegette, amelyek az 1848. XX. végrehajtása tárgyában legközelebből várnak reánk. Majd megemlékezett gróf Dégenfeld József egyházkezelési főgondnok 10 éves főgondnoki működéséről kiemelve azokat a nagy eredményeket, melyek e 10 év történetéhez fűződnek. Az egyházmegye közgyűlése örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy az évforduló alkalmából kifejezést adhasson a nagyrabecsült főgondnok iránti tiszteletének és szeretetének, mely a közgyűlésen valóban lelkesen nyilvánult meg. György Endre nagyszabású beszédét dr. Gergely György e. m. aljegyző egész terjedelmében leírta s az a közgyűlés jegyzőkönyvében közzé lett téve. De bő kivonatban mi is ismergetni fogjuk. A gyűlés lefolyása egyébiránt bővelkedett elszomorító incidensekben is. Részletes tudósítást a jövő számban közlünk.

— **Hiba igazítás.** A dr. Baltazár Dezső nagyfontosságú cikkének megfelelő helye így olvasandó: Mind e mellett azonban a méltatás az erkölcsi és jogi szférán túl nem emelkedhetne, mivel az ő egyházzal szemben teljesített szolgálatuk nem existenciális foglalkozás, ellenben a hivatalosoké existenciális foglalkozás is, vagy legalább stb.

— **Az ifjuság zarándokutja.** A harmad év előtti szegedi zarándokut mintájára a debreceni főiskola 50 akadémiai hallgatója a nagy fejedelmek és a bujdosók temetése alkalmából zarándokutat tervezett. Ezt az utat az akadémiai tanács nem engedélyezte. Azért sem mert a szegedi ut is neveltségbe fult és az ifjak fogatokra szorultak, de főleg azért sem, mert az ifjak, kiket feltétlen kegyeletes szándék vezérelt, nem tudták igazolni sem az ünnepély rendező város meghívását sem a több napig tartó menet szabatos programját, mely az utközben való tartózkodás és elszállásolás tekintetében tájékoztatott volna. Le is kell erről az utról tenni és majd jövő nyáron a pünkösdi vakációba kell ez eszmével foglalkozni. Most az idő és az ellátás nehézségei is lemondást parancsolnak. És ez a lemondás akkor a midőn a kollégium a tanárok és az ifjuság hivatalos küldöttjeivel különben is képviselve lesz, egyenes kötelesség.

— **Elek Lajos** a debreceni főiskola ny. tanára és a kerület volt jegyzője az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsának titkárául és tanügyi előadójaul választott meg. Melegen gratulálunk e kitüntetéshez, mely minden tekintetben méltó egyénre esett. Elek Lajos egyenesen teremtve van erre a hivatalra, s hogy a kitüntetés az erdélyi egyházkerület vezetői részéről érje, arra is rászolgált igazi egyház szervező apostoli

buzgalmával, melyet három gyülekezetbe is megbizonyított. Járán lelkészlakot renováltatott, urasztali készleteket szerzett, templomot igazított. Ketesden is meglátszik működése. Csombordon pedig a báró Kemény Árpád támogatásával valóságos missziói munkát kezdeményezett és nagy segély gyűjtő körutat tervezett. E munka csak látszólag marad felbe, mert a mi néhai való kartársunknak új állásában még több módja lesz az elhagyott egyházak ügyével foglalkozni, ha csak az iskolák szempontjából is. Legyen új állásában szerencsés.

— **Sinka Lajos** jelöltetése. Nem kevesebb mint harminc erős férfi, lelkész és világi vegyesen jelölték Sinka Lajost a nagybányai egyház megye megüresedett tanácsbírói hivatalára. Ez a jelölés és az annak megfelelő választás egyformán megtiszteltetés mind a nagybányai egyház megyére nézve, mind a jelöltek, kinek érdemei és rokonszenves egyénisége előtt mindnyájan meghajlunk, de megbecsülése a mi derék tanítói karunknak is, melynek sorában ilyen derék férfiak vannak.

— **Mikola ünnepe.** Hirt sem adtunk eddig arról a szép ünnepről, melylyel Mikola ez a nagy és fényes multu szatmár megyei község templomát újította, tornyát építette és kívül-belül szépen elrendezkedve ismét a rendes gyülekezetek sorába lépett. Mert évtizedekig dult egyházában a harc és ez mind erejét megbénította, mind jóhírnevét tönkretette. Csak pár évvel ezelőtt is megye gyűlés polgári bíróságok mind a mikolai sokszor botrányos perek elintézésével voltak elfoglalva és most béke van, áldott béke, mely imé az egyház külső megépítésében is kifejezést nyert. Mi okozta e fordulatot? A kölesönös belátás is kétségtelenül, de főképen az új lelkész Szabó Bertalan rokonszenves egyénisége, kit e nagyünnepély alkalmából, melynek okvetetlen sikerülnie kellett s melyen az egyház kerületet nt. Biky Károly esperes képviselte, szívesen üdvözlünk.

— **Értesítés.** A lap mult számával a kiadó hivatal egy értesítést küldött szét, melyben a címszalagszerint hátralékos előfizetőknek könyörög. E felszólítás — munka kimelésből minden számhoz mellékelte, az kellemetlenség származott, hogy a rendes és címszalagszerint nem hátralékos előfizetők vették magokra és most a miatt nyugtalankodnak, hogy beküldött előfizetési pénzük nem érkezett volna be s nem iratott volna javukra. Félre ez aggodalmakkal, sietünk őket megnyugtani, hogy az előfizetések úgy vannak elkönnyelve a mint azok a címszalagon, habár csak kézzel igazítva is nyugtázva vannak, s hogy a címszalag szerinti esetleges hátralék kérés csak azokat illeti, a kik tényleg hátralékosak vannak s a kiket most is megkeresünk és a kiknél újfent bizalommal zörgetünk követvén az Irást: Kérjétek és megadatik, zörgessek és megnyitattik.

— **Értesítés.** Nagytiszteletű Lelkész ur! Van szerencsénk értesíteni, hogy most jelent meg a Révész Bálint által irt. Szoboszlai Pap István által kibocsátott és legújabb kiváló egyházi írónk S. Szabó József által átdolgozott kiadás a *Konfirmációra előkészítő káté-ból*. Ára 30 fillér. Ez a hasznos és idvesség tudományra tanító kis könyvecske 1856-ban, tehát ezelőtt éppen 50 esztendővel jelent meg először Debrecenben. A nagynevű szerző halála után bocsátotta közre későbbi

kiváló püspök-utódja, az imádságos ajku Révész Bálint Azóta 23 kiadást ért és sok ezer lélek ismerte meg belőle, rövid foglatban, a keresztyén vallás igazságait. Ötven esztendő nagy idő. Igaz, a Krisztus tudománya tegnap és ma ugyanaz és mindörökké ugyanaz leszen. E kis könyv tartalma tehát, mely a Krisztus tudományáról szól, nem változott meg. De igenis nagyot haladt szép magyar nyelvünk csinososságban, erőben és hangzatosságban. Ehhez képest kellett a kátét átdolgozni, új alakba öltöztetni, amely fontos munkával S. Szabó József debreceni kollégiumi tanár urat biztuk meg, aki igyekezett a kátét a tanulásra könnyebbé tenni, végül itt-ott, főként az első részben, hiányait pótolni. Lényegében azonban a káté maradt a régi. Minden t. lelkész, tanító és katechéta ur meggyőződhet róla, ha e könyvet növendékeinek megszerzi, hogy ennél egyszerűbb, áttekinthetőbb, világosabb és tartalmilag kifogástalanabb konfirmációi káté magyar nyelven ez idő szerint nem létezik. Teljesen a 12 éves gyermek felfogásához van alkalmazva s az evangéliumi igazságokat olyan könnyű és érthető módon adja elő, úgy hogy azokat a kevésbé tehetséges gyermek is felfoghatja és megtanulhatja. Gondunk volt arra is, hogy a káté külsőképpén is megfeleljen az iskolai legszigorubb követelményeknek. Szóval mindenképen arra törekedtünk, hogy az átdolgozott kátével oly könyvecskét adjuk a t. lelkész, katechéta és tanító urak kezébe, amellyel meg lesznek elégedve és amelynek segítségével teljes sikerrel végezhetik a konfirmációi oktatást. Tisztelettel kérjük Nagytiszteletűségedet, hogy ezen kitűnő könyvecskét a hatóság alá tartozó iskolákban a növendékekkel megvéteni kegyeskedjék. Bevezetés esetén 10% engedményt nyújtunk a bolti árból. A könyvecske minden rendes könyvkereskedés utján is beszerezhető. Debrecen, 1906. október havában. Kiváló tisztelettel Telegdi K. Lajos Utóda Eperjesy István könyvkiadóhivatala.

— **Árpád-szobor, Árpádtér.** A mi városaink és helységeink főleg azzal adóztak sokszor minden méltánylás nélkül elhunyt nagyjaink emlékének, hogy utcákat neveztek el nevükről. Rendesen igen elhagyott és névtelen sikátorokat. Az az indítvány, melyet a főváros közgyűléséhez terjeszt be Mayer Gyula székesfővárosi törv. hatósági tag nem csak e nyomon halad. Azt indítványozza, hogy Árpád fejedelemnek nagy hatalmas szobrot emeljünk az 1907. évi évforduló alkalmából és hogy evégre országos intézkedés is történjék. A derék indítvány minden tekintetben méltó, hogy figyelmökre méltassák azok, a kiket a dolog megvalósítása illet.

— **Lelkész választások.** Tomka Károly angyalos lelkész néh. Tomka Károly lelkész társunk derék fia Hertelendi falvára nyert meghívást, hol atyja szolgált és új állomását szept. hó 15-ikén foglalta el. Tóth Gábor turtarebesi lelkész társunk Bábonyra (Ugozca), Nagy Dániel volt Bélzerindi lelkész Szentleányfalvára és Gyenge János Torockószentgyörgyről Bélzerindre és Biki Ferenc volt bábornyi lelkész Tekeházára. Sok szerencsét.

— **Utóhang a nagybányai egyházmegye gyűléséről.** A nagybányai egyházmegye gondnok iktató gyűlésének, magán a fő eseményen kívül, melynek központját a daliás megjelenésű főgondnok képezte, még más szenzációja is volt. Az esperes, szép megnyitó beszéde, kit szerencsés felgyógyulása és családjában végbement nász alkalmából számosan üdvözölték, a gyűlésen megjelent diszes hölgy sereg, mely nagyobb részt a szomszéd Aranyosmedgyesről telt ki és az irgalmatlan banquet, melyen csak a felköszöntök voltak az élveztetők. Általános volt a meggyőződés

hogyan ezt a szép ünnepélyt Nagy-Bányán az egyházmegye fő- és székvárosában kellett volna rendezni s hogy nem úgy történt az évelejen pusztított nagy tüzvész okozta. E gyülestről pompás tudósításokat kaptunk, de fájdalom már mind a kettő előzetesen más helyen is megjelent.

— **Megjelent „Rákóci jön“** című alkalmi füzet Vaday Józseftől. E 80 oldalra terjedő füzetben a Rákóci és bujdosó társai hazahozatala alkalmára irt Ünnepi beszédek, vázlatok és Kuruc énekek vannak összefoglalva, polgári és iskolai ünnepélyekre szánva. Sajátságos összeállításánál fogva a tanulók kezében emlékkönyv, felnőtteknél pedig vezérfonal az ünnepi beszédek összeállításához „tanárok és tanítóknak figyelmébe ajánljuk. Ára egyenkint 1 kor. 20 fill. tömegesen rendelve 80 fillér. Kapható szerzőnél Nagyváradon.

— **Értesítés.** A Tiszántúli Reformált egyházi értekezlet 1906. évi szeptember 29, 30 és október hó 1. napjaira Hajduböszörményben egybehívott közgyűlése újabb megállapodások szerint a jövő 1907. évi május hóra halasztotta el.

— **Lapunk zártakor** vettük a következő gyászlevelet, melyre nézve úgy a családnak mint a testvéri főiskolának részvétünket nyilvánítjuk. A máramarosszigeti ev. reform. jogakadémia tanárikara mély fájdalommal jelenti szeretett kartársának, Kőrödy Sándor, jogakadémiai nyilv. rend. tanárnak, a beregi ev. ref. egyházmegye tanácsbirájának folyó évi okt. hó 18-án 63 éves korában, Mezőkaszonban történt elhunytát. Az elhunytban a tanügy fáradhatatlan munkását, a minden szép és nemes eszméért lelkesedő puritán hazafit és a szerető kartársat gyászoljuk. Máramarossziget, 1906. október 18. Aldás emlékezetére!

Tartalom-jegyzék. Három sir. Vándor. — Tulbuzgóság. Dr. Ferenczy Gyula. — A debreceni református kollégium adattára. Balogh Ferencz. — Református papok országos egyesülete. Sinka Lajos. Tanügy. Válasz a pápai ref. főgymn. tanári karának nyilatkozatára. S. Szabó József. — Nyilatkozat. A pápai ref. főgymn. tanárikara. — Közéletünk: Harangavató Hencidán. Veress Bálint. Egyházmegyei gyűlés. A kisszántói ev. ref. egyház története. Keresztesi Karoly. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventjének közvetlen fenhatósága alatt álló s az Északamerikai Egyesült Államok területén működő amerikai magyar református egyházmegyeiben több egyházközség lelkészi állása vár beböltésre. Felhivatnak mindazon lelkészek és lelkészjelöltek kik az amerikai magyar református egyházmegyeiben lelkészi állást elfoglalni hajlandók hogy ezen szándékukat személyes körülményeik, nyelvismeretük (az üresedésben mount-carmeli egyházban a tót nyelv ismerete is kívántatik) stb. ismertetése mellett a konvent alulírott világi elnökéhez (Budapest. II. Bimbó u. 7. sz.) 1906. november 15-ig küldjék be.

Tájékoztatásul megjegyeztetik, hogy a lel-

készi állások szabadlakáson és stólán kívül általában 900 dollár évi javadalommal vannak egybekötve s hogy a lelkészek amerikai szolgálatuk ideje alatt is tagjai maradnak a lelkészi nyugdíj és özvegyárva gyámintézetnek.

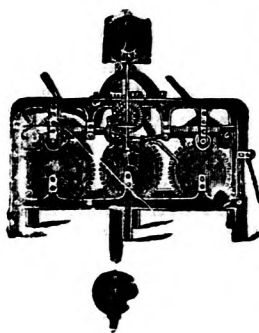
Budapest, Miskolc, 1906. október 10-én.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének elnöksége:

br. Bánffy Dezső
főgondnok, világi elnök.

Kun Bertalan
püspök, egyházi elnök.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Orgona - Harmoniumok.

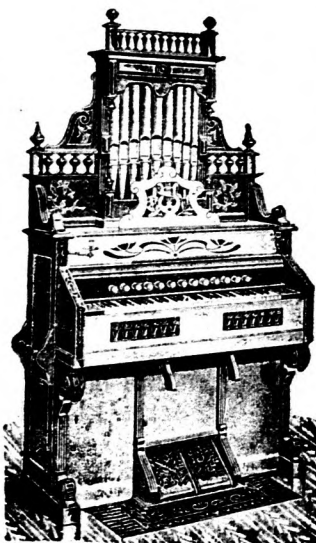
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dícséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. es. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda!

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Türo-gató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forintsól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

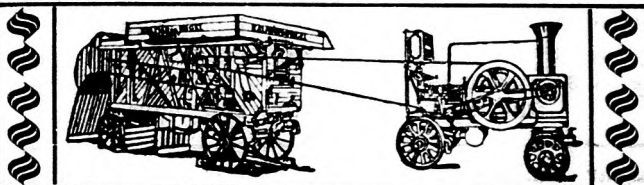
Számtalan első díjakkal és diszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja ugy cséplőgépet, mint malomüzemre legegyszerűbb benzínmotorjait, benzínlokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás
kitűnő cséplésért!

Egyedül létező újdonság!

Ezen motorok egyenletes járása és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! ————— Olcsó árak részletfizetésre.

Amerikai Cottage-szivó légrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
———— a legolcsóbban szállít ————

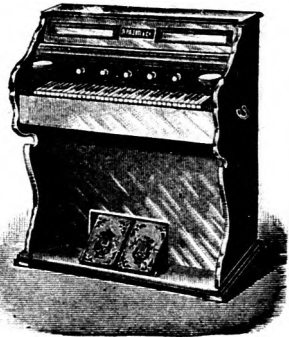
Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. ————

Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele.

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.

= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel, templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák.

Tanerőknek külön százalékos engedmény.

Tóth Gyula

Debreczen, Piacz-utca 20.

Budweiszi és honi gyártmányú porcellán,
valamint Meidinger köpeny és öntött

Vaskályhák,

minden szerkezetű vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplikator hőfejlesztő kályhabetétek.

Vadászfegyverek

és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények.

Lőporáruda.

Újdonság! ismétlő fegyver

Browning-rendszerű

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és facsarók, gummi átvonattal.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives tudomására adni, hogy **Melocco Péter** budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját számámra átvetem és azt **tetőfedési vállalatommal** egyesítve fogom tovább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem, hogy nagybecsű bizalmukkal kitüntetni sziveskedjenek — **Lukács Vilmos** maradtam kiváló tisztelettel **Debreczen, Hatvan-utca 5. szám.**

Elvállalok = **beton-munkát** cement és gra- mindennemű nittó lapokkali burkolást, fayence-lap burkolást, műkö lépesők és lábozatok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus beton- esővekkal, hidak és átvezetők építését stb.

Tetőfedési munkák szab. Eternit asbest cement palával. — Aszfalt lemezzeli egyszerű és kettős ragasztott fedés. Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitűnő minőségű Portland és román cementből, stuccatur és alabastrom gipszből, köfedél-lemezek elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-lineum, fedéllackok stb.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHAZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szöszéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ár számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emlék, lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerint stylusban, levéltári irománytartó fedeleket.*

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, **fog** és **fejfájás**nál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást, csak a **Hajdusági pedrót !!** hires

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes

bajuszpedró készítmények között. Hatása gyors és biztos
Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvu” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhették.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piacz-utczának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

férfi, fiu és leányka ruha-üzlete.

A járókelőket megálliújtják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon kintüntetve látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Videkről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.